

Foundation for Peatland Restoration and Conservation

Interreg

Latvija-Lietuva

European Regional Development Fund

EUROPEAN UNION

Project “LLI-476 Improvement of the environmental conditions of the public water bodies in Latvia and Lithuania (Save past for future)”

Deliverable T2.1.3 Recommendations for improving the conditions for biodiversity in Didžioji Zarasų miesto sala park

Vilnius, 2021

The Interreg V-A Latvia – Lithuania Cross Border Cooperation Programme 2014-2020 aims to contribute to the sustainable and cohesive socio-economic development of the Programme regions by helping to make them competitive and attractive for living, working and visiting. This project is funded by the European Union . Total projects size is 1 030 848.12EUR. Out of them co-funding of European Regional Development Fund is 876 220.89 EUR .

This document has been produced with the financial assistance of the European Union. The contents of this document are the sole responsibility of Foundation for Peatland restoration and Conservation and can under no circumstances be regarded as reflecting the position of the European Union.

2014–2020 m. Interreg V-A Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programa siekia prisidėti prie darnaus programos teritorijos vystymosi padėdama jai tapti patrauklia ir konkurencinga vieta gyventi, dirbti ir apsilankyti. Šį Projektą iš dalies finansuoja 2014–2020 m. Interreg V-A Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programa ir Lietuvos Respublika. Visas projekto biudžetas 1 030 848,12 Eur. Iš jų – bendrasis Europos regioninės plėtros fondo finansavimas 876 220,89 Eur.

Šis leidinys parengtas naudojant Europos Sąjungos finansinę paramą. Už šio dokumento turinį atsako VšĮ Pelkių atkūrimo ir apsaugos fondas. Jokiomis aplinkybėmis negali būti laikoma, kad jis atspindi Europos Sąjungos nuomonę.

Įvadas

Didžioji Zarasų miesto sala, užimanti net 44 hektarus, yra išskirtinių renginių ir festivalių rengimo vieta, patraukli aktyvaus poilsio mėgėjams, kurioje sutvarkyta rekreacinė infrastruktūra. Sala patraukli gamtos mėgėjams, žvejams ir poilsiaujančioms šeimoms. Objektas gamtinių vertybių inventorizacijai pasirinktas kaip išskirtinę gamtinę reikšmę turinti vieta, kurioje gausu pavienių brandžių medžių, senų medynų, pirminę struktūrą išlaikiusiu pelkių ir pievų.

Natūraliai čia būta dviejų salų, kurias skyrė užpelkėjęs sąsiauris. Arčiau miestelio esančioje saloje nuo seno vykdyta antropogeninė veikla (bažnyčia, vienuolynas, vėlesni įvairūs pastatai, ūkininkavimo poveikiai), kitoje saloje tik žemdirbystė. XX a, septintajame dešimtmetyje sujungus pylimu salą su miestelio pakrante buvo sujungtos būsimo hipodromo žiedu abi salos. Protakos neliko, o vakariniame hipodromo žiedo pakraštyje ties beržynu ir šiandien dar išlikusiomis kūdromis buvo pastatytas miestelio šiltnamis su visa infrastruktūra (vasarinės lysvės, daigynai. Vėliau, toliau rekonstruojant hipodromo žiedą, mūrinis šiltnamis nugriautas, o visas statybinis laužas (ir visi kiti lauko inspektų stikliniai rėmai) suverstas į šalia esančią balą. Dar vėliau buvo sumanyta nusausti rato viduryje esančias šlapynes ir aukštapelkę ir kelis metus buvo vežamos statybinės atliekos ir verčiama nuo pietvakarinės pusės. Buvusio šiltnamio aplinkoje, pievoje dar ir šiandien nemažai išlikę kultūrinių augalų rūšių.

Projekto “Vandens telkinių Latvijoje ir Lietuvoje ekologinių sąlygų pagerinimas” (LLI-476 Save Past for the Future) tikslas – padidinti organizacijų, dalyvaujančių istorinių parkų atkūrimo ir jų priežiūros veiklose, pajėgumus Šiaurės Rytų Lietuvos ir Latgalos regionuose pasitelkiant modernias ir plačiai apimančias teritorijų tvarkymo nuostatas, apjungiančias istorines, gamtos ir biologinės įvairovės bei kaimiškojo kraštovaizdžio vertybes ir aspektus.

Projekto metu numatoma atlikti istorinių parkų biologinės įvairovės, želdinių bei pavienių medžių inventorizavimą, ekonominį ekosisteminių paslaugų vertinimą, parengti parkų biologinės įvairovės ir gamtinių buveinių būklės gerinimo ir tvarkymo gaires, pagerinti vertingų medžių senolių, augančių 3-ose projekto teritorijose, būklę ir augimo sąlygas, suorganizuoti 2 gamtos dienų renginius, skirtus gerosios praktikos ir patirties sklaidai.

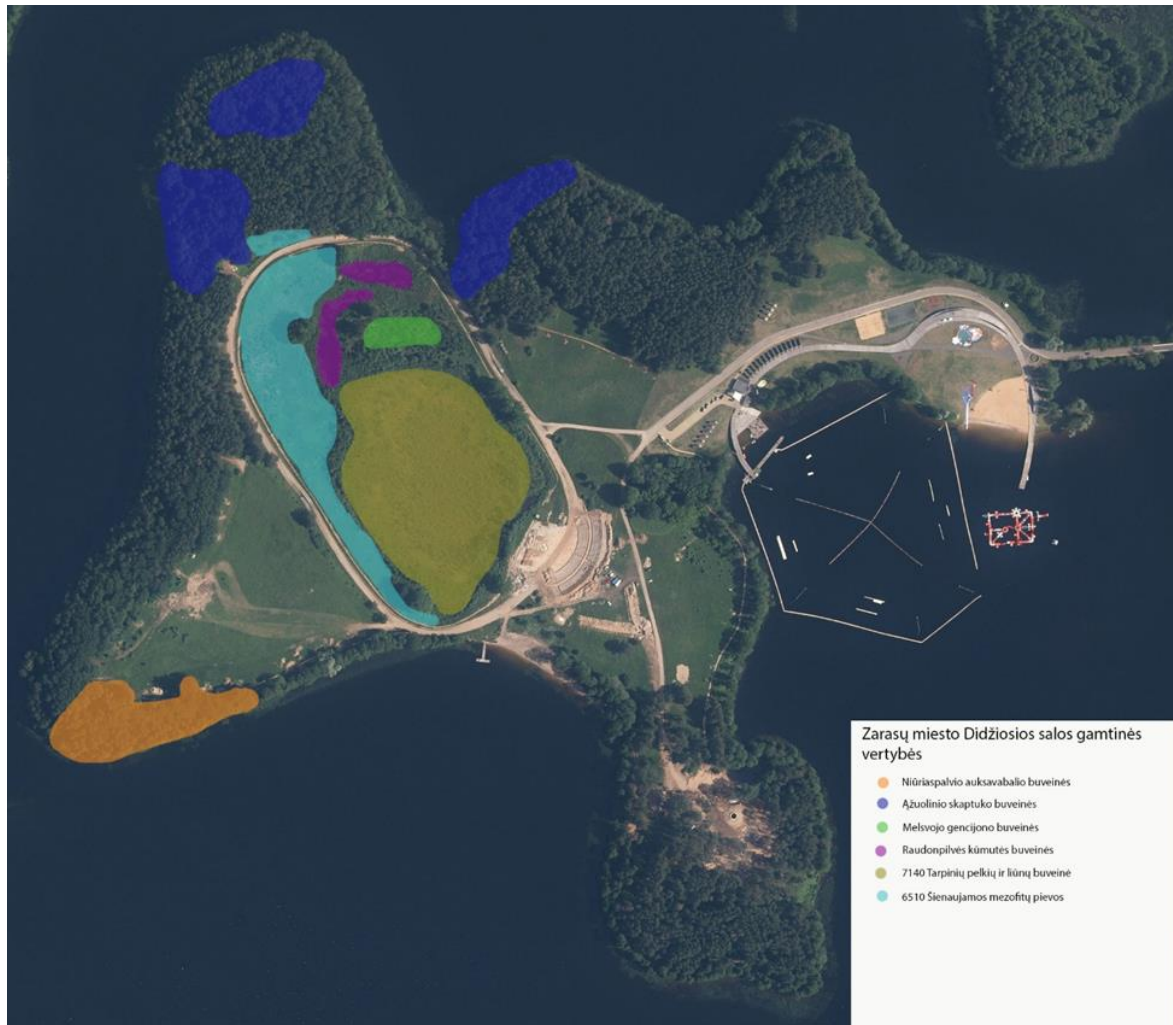
Projektą iš dalies finansuoja 2014–2020 m. Interreg V-A Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programa ir Lietuvos Respublika.

Už šių rekomendacijų turinį atsako tik Pelkių atkūrimo ir apsaugos fondas, ir jis jokių būdu negali būti laikomas atspindinčiu Europos Sąjungos poziciją.

1. Bendra gamtinių vertybių charakteristika

Pirminė Zarasų salos gamtinių vertybių inventorizacija atlikta 2020 metų rugsėjo spalio mėnesiais bei 2021 balandžio – rugpjūčio mėnesiais. Išskirtos Europinės svarbos buveinės, surinkti indikatorinių epifitinių kerpių, grybų bei samanų pavyzdžiai, išskirtos saugomoms rūšims svarbios buveinės. Taip pat remiantis lauko tyrimų rezultatais bei asmeninių apklausų duomenimis (S. Sinkevičius) sudarytas preliminarus invazinių teritorijos augalų sąrašas, į kurį patenka: raukšlėtalapis erškėtis, gausialapis lubinas, kanadinė rykštenė bei uosialapis klevas. Atlikus pirminiu apžvalginius tyrimus, išskirti šie saugomoms rūšims ir buveinėms svarbūs plotiniai objektai (1 pav.):

- niūriaspalvio auksavabalio buveinės,
- ažuolinio skaptuko buveinės,
- melsvojo gencijono augavietės (buveinės),
- raudonpilvės kumutės ir skiauterėtojų tritonų buveinės,
- EB svarbos buveinė 7140 *Tarpinių pelkės ir liūnai*,
- EB svarbos buveinė 6510 *Šienaujamos mezofitų pievos*.

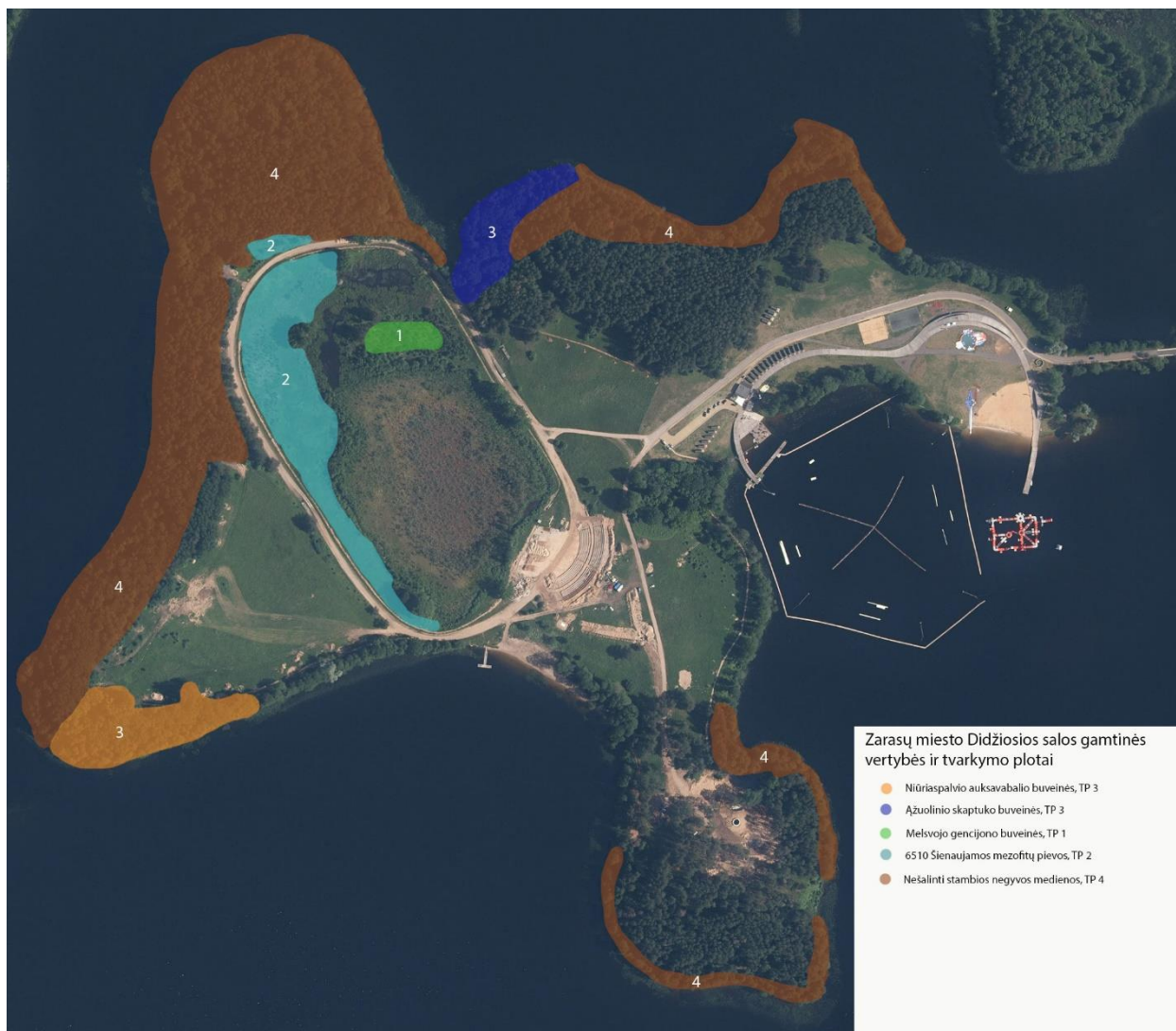
1 pav. Gamtinių vertybių paplitimo schema

2.. Priemonės gamtinių vertybių būklei pagerinti

Atsižvelgiant į inventorizuotų gamtinių vertybių paplitimą bei būklę iškėlėme 4 uždavinius Zarasų salos parko biologinės įvairovės būklei pagerinti, kurių įgyvendinimui parinktos atskiros priemonės (1 lentelė, 1 pav.).

1 lentelė Zarasų salos parko gamtotvarkos uždaviniai ir priemonės

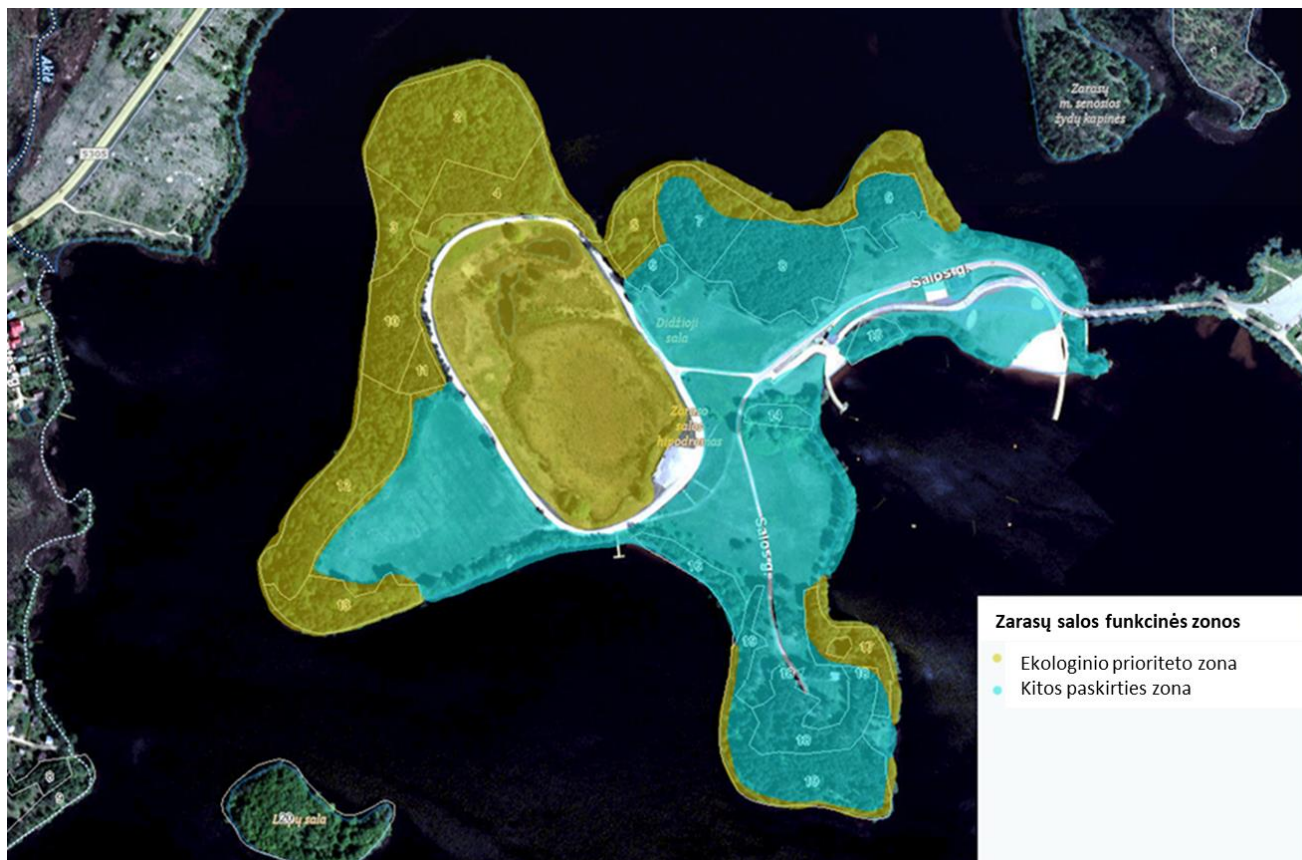
Gamtotvarkos uždavinys	Tvarkymo priemonės	Tvarkymo ploto Nr.
1. Atkurti ir išsaugoti tinkamas sąlygas buveinėse kuriose aptinkamas į LRK saugomų rūšių sąrašą įrašytas augalas melsvasis gencijonas išsaugant populiacijos gerą apsaugos būklę.	1.1. Sumetėjusios augalijos kirtimas ir pašalinimas iš tvarkomo ploto.	TP 1
	1.2. Vėlyvas šienavimas pievose	TP 1
2. Atkurti ir palaikyti 6510 Šienaujamų mezofitų pievų buveinių gerą būklę.	2.1. Sumedėjusios augalijos kirtimas ir pašalinimas	TP 2
	2.2. Vėlyvas šienavimas pievose	TP 2
3. Atkurti ir palaikyti palankias buveinės sąlygas niūriaspalviui auksavabaliui (<i>Osmoderma barnabita</i>) ir ažuoliniui skaptukui (<i>Xestobium rufovillosum</i>) užtikrinant palankią apsaugos būklę.	3.1. Trako iškirtimas ir pašalinimas iš tvarkomo ploto.	TP 3
4. Sukurti palankias sąlygas biologinės įvairovės gausėjimui, didinti stambios negyvos kiekį medynuose.	4.1. Nešalinti stambios negyvos medienos.	TP 4
5. Pagerinti parke aptinkamų šikšnosparnių ir paukščių populiacijos būklę	5.1. Iškelti inkilus šikšnosparniams ir uoksiniams vandens paukščiams bei žvirbliniams paukščiams.	Visame parko plote

2 pav. Zarasų miesto salos parko gamtinių vertybių tvarkymo priemonių lokalizacija

3. Zarasų miesto parko funkcinis zonavimas ir jo suderinamumas su parko rekonstravimo projektu

Atsižvelgiant į inventorizuotų gamtinių vertybių paplitimą Zarasų salos parką galima suskirstyti į dvi funkcines zonas: ekologinio prioriteto ir kitos paskirties. Ekologinio prioriteto zonoje gausu tiek pavienių biologinės įvairovės atžvilgiu svarbių medžių, tiek kitų gamtinę vertę turinčių objektų (vertingos pievos, pelkės, miškai). Rengiant parko tvarkymo planus ir įgyvendinant priežiūros darbus, šioje zonoje prioriteto tvarka siūlome atsižvelgti į gamtinių objektų gausą ir pasiūlytas priemones. Kitą vertus, ekologinio prioriteto zonos statusas neturėtų sudaryti didesnių kliūčių tolimesnei parko infrastruktūros plėtrai, jei ši plėtra bus suderinta su gamtinių vertybių išsaugojimu. Kitos paskirties zonoje išskirtinę gamtinę vertę turinčių objektų yra mažiau, todėl čia pravartu vystyti rekreacinės, edukacinės, meninės ir kitos infrastruktūros plėtrą (3 pav.).

3 pav. Funkcinis Zarasų miesto salos parko zonavimas